

Idiotiens historie – scenekunst som vitnesbyrd og samfunnskommentar

Stian Slotnes Larsen

Foto: Leo Thörn / Aksel Øien

Anmeldelsen er basert på prøveforestilling av Idiotiens historie på Kultursenteret ISAK i Trondheim. Forestillingen er utviklet og fremført av Sjiraffen Kultur- og Kompetansesenter, med støtte fra Kulturdirektoratet. Publikum besto av representanter fra politikk, brukerorganisasjoner, habiliteringstjenesten, Justismuseet og fagmiljøer – en sammensatt gruppe som speiler forestillingens bredde og samfunnsrelevans.

Med gufs fra fortiden

Forestillingen er et kraftfullt vitnesbyrd om hvordan personer med kognitiv funksjonsnedsettelse har blitt behandlet gjennom historien. Den gir subtile gufs fra en mørk fortid – preget av institusjonalisering, forskning uten samtykke og nedverdiggende holdninger – og minner oss om at kampen for likeverd fortsatt pågår. Det er en forestilling som både berører og utfordrer.

Instruktør Aksel Øien forteller at arbeidet med Idiotens historie vokste frem fra en serie forelesninger og samtaler med aktørene, der historiske hendelser ble bearbeidet til sceniske uttrykk. Aktørene har selv valgt ut hvilke historier de ønsket å fortelle, og har bidratt i alle ledd – fra research og manus til scenografi. Resultatet er en fragmentarisk og stilmessig variert forestilling, der film, dukkepill, skuespill og lydopptak veves sammen til en kollasj. På scenen er skuespillerne både seg selv og mange andre karakterer, og forestillingen veksler mellom humor og alvor.

Med søkelys, dukkehus og videomontasje

Bruken av virkemidler er verdt å fremheve. Lyssettingen skaper skiftende stemninger, og åpningssekvensen, der skuespillerne går blant seteradene i en mørklagt sal med lommelykt og leter etter «idioten», er virkningsfull. Et miniatyrdukkehus med kamera gir publikum innblikk i institusjonslivets klaustrofobiske rammer, og en videosekvens som minner om et fjernsynskjøkken – der aktørene presenterer matretter som har vært brukt

som belønning eller kontroll – er en kreativ inngang til temaer som makt og avmakt. Disse grepene gjør forestillingen til en rik og kompleks opplevelse.

Etter forestillingen fulgte en samtale mellom publikum og aktørene, som ytterligere forsterket inntrykket av at dette er mer enn teater – det er et sosialt og politisk innlegg. Øien understreker at målet er å bidra til normaliseringsdebatten, og diskusjonen om hvem som kan skape og utøve scenekunst. Forestillingen gir rom for nye generasjoner av utøvere.

Også et politisk prosjekt

Responsen fra publikum vitnet om forestillingens effekt – både som kunstnerisk uttrykk og som politisk prosjekt. At profesjonelle skuespillere med funksjonsnedsettelse fortsatt opplever å bli vurdert som mindre kompetente, er en barriere vi som samfunn må bryte ned. Forestillingen viser at kunstnerisk kvalitet er avhengig av engasjement, erfaring og formidlingsevne.

«Idiotens historie» har paralleller til samarbeidet mellom NAKU og Justismuseet, der utviklingshemmedes historie har blitt løftet frem gjennom utstillinger og formidling. Begge prosjektene viser hvordan kunst og kultur kan være arenaer for historisk rettferdighet og sosial endring.

Premieren og planen videre

Idiotens historie hadde premiere 6. oktober 2025 på Dokkhuset Scene i Trondheim. Det meldes om «stinn brakke» og god stemning. Det er allerede klart at den skal spilles under DKS Tilrettelagt nasjonalt seminar i Tromsø og på Vinterscenen-

festivalen i Porsgrunn – begge i februar 2026, i tillegg vil deler av forestillingen bli vist på den nasjonale PAS-konferansen i Trondheim 27. november. Sjiraffen håper å kunne spille forestillingen på scener over hele landet og det er mulig å kontakte oss dersom det er ønskelig å sette opp en forestilling lokalt, forteller daglig leder ved Sjiraffen Kultur- og Kompetansesenter, Ragnhild Arntsen. I forbindelse med premieren ble det også arrangert et fagseminar om inkluderende kulturliv, med bidrag fra både kunstnere og fagpersoner.

Forestillingen er et viktig bidrag for å løfte frem historiens behandling av personer med utviklingshemming og til å utfordre dagens holdninger. Som Øien sier: «For idiotien fortsetter å utspille seg utenfor teatersalen den dag i dag. Jeg tror derfor dette er et prosjekt som kan åpne samtaler som igjen har kraften til å endre måten vi forstår oss selv som samfunn og medmennesker på.»

